

Nr 82.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.; given Stockholms slott den 21 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Josef Weijne.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

Under åttonde huvudtiteln, punkterna 188 och 297, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen,

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna

dels till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter ett förslagsanslag av 7 500 000 kronor;

dels till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning ett reservationsanslag av 350 000 kronor;

dels ock till Statens studielån: Studielånenämnden ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

Sedan dessa ärenden numera färdigberetts anhåller jag att få ånyo anmäla desamma.

1. Förslagsanslaget till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 4 500 000 kronor. Av anslaget må högst 2 500 000 kronor användas till behovsstipendier. Till dylika stipendier må jämväl disponeras förefintlig reservation å det för budgetåret 1945/46 anvisade reservationsanslaget å 1 900 000 kronor till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter. Bestämmelser angående stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter äro meddelade i kungörelsen 1946: 552.

I skrivelse den 7 februari 1947 har *studielånenämnden* hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 8 000 000 kronor, varav högst 3 000 000 kronor enligt nämndens förslag skulle få användas till behovsstipendier.

Beträffande dispositionen av de för innevarande budgetår disponibla medlen till stipendier har studielånenämnden därvid anfört följande.

Nämnden utdelade för läsåret 1945/46 stipendier med 1 643 955 kronor. Då reservationsanslaget för samma budgetår utgjorde 1 900 000 kronor, uppstod en reservation å 256 045 kronor. Reservationen har sedan genom återlevererade stipendiebelopp å tillhoppa 24 368 kronor ökats till 280 413 kronor, vilken reservation enligt riksdagens beslut finge användas till behovsstipendier budgetåret 1946/47.

Budgetåret 1946/47 stodo till nämndens förfogande för stipendier läsåret 1946/47 följande belopp:

reservation från 1945/46	kronor	280 413
förslagsanslaget 1946/47	»	4 500 000
	Summa kronor	4 780 413.

Nämnden har sagda läsår utdelat:

till grundstipendier	kronor	4 585 735
till behovsstipendier	»	2 491 108
	Summa kronor	7 076 843.

Av dessa stipendier ha på grund av olika omständigheter (avbrutna eller under läsåret avslutade studier, avsevärd nedgång i studieresultat och dylikt) indragits och till statskontoret återlevererats:

av grundstipendier	kronor	36 115
» behovsstipendier	»	27 566.

Den faktiska belastningen å tillgängliga anslag är sålunda för grundstipendier (4 585 735 — 36 115 =) 4 549 620 kronor och för behovsstipendier (2 491 108 — 27 566 =) 2 463 542 kronor.

Beträffande anledningen till det beräknade anslagsöverskridandet yttrar studielånenämnden följande.

Överskridandet har sin grund i det stora antalet ansökningar, inalles 27 408, av vilka nämnden beviljat 18 093 eller ungefär två tredjedelar. Den starka tillströmningen av sökande, vilken icke kunnat i förväg beräknas, beror säkerligen på de av 1946 års riksdag beslutade nya stipendiegrunderna, varvid särskilt grundstipendierna utan behovsprövning dragit många sökande. I stort synas stipendiegrunderna nu vara lämpliga, i vissa fall torde de dock böra jämkas eller ändras. Nämnden har sin uppmärksamhet riktad härpå och avser att på grund av sin erfarenhet från behandlingen av ansökningarna överväga erforderliga ändringar och i samband med den översyn av stipendiebestämmelserna för andra grupper studerande, vilken Kungl. Maj:t anförtrott nämnden, framkomma med de förslag, var till nämndens fortsatta arbete med hithörande ärenden kan giva anledning. I och för utdelningen av stipendier läsåret 1947/48, vilken skall ske år 1947, förutsätter nämnden därför inga ändringar i bestämmelserna.

Medelsbehovet för budgetåret 1947/48 anser sig studielånenämnden endast rent uppskattningsvis kunna ange. Nämnden yttrar:

Fasta hållpunkter för anslaget beräknande saknas. Det är emellertid antagligt, att antalet ansökningar kommer att ökas i och med ökad kännedom om stipendierna. Den minskning å årets stipendiesumma, som uppstår genom avgång av stipendiaterna läsåret 1947/48, kommer därför med stor sannolikhet att mer än väl uppvägas av nya grupper sökande. Särskilt torde ökning vara att emotse inom gruppen hemortslärjungar, enär det icke synes ha varit så allmänt känt, att stipendium även kan erhållas av lärjunge, som har sitt hem på skolorten. Antalet stipendiaterna torde kunna uppskattas till högst 20 000. Med anledning av årets stipendiesiffror kan medeltalet kronor per stipendium beräknas till 393. Ett anslag å 7 860 000 kronor skulle då vara erforderligt. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningen synes dock ett förslagsanslag å 8 000 000 kronor böra beräknas, varav högst 3 000 000 kronor torde få användas till behovsstipendier. Nämnden hemställer därför, att anslaget måtte upptagas till 8 000 000 kronor.

Av den redovisning, som studielånenämnden lämnat för dispositionen av det för budgetåret 1946/47 anvisade förslagsanslaget å 4 500 000 kronor till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter, framgår, att det betydande överskridande av anslaget som är att emotse helt faller på den del av anslaget, som beräknats för grundstipendier. Dessa stipendier, som utgå utan behovsprövning, äro en nyhet för innevarande budgetår. Man har därför icke haft någon erfarenhet att bygga på vid beräkningen av grundstipendiernas omfattning. Även om svårigheter på grund av flera osäkra faktorer förefinnas att beräkna medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag, har dock i och med behandlingen av stipendieansökningarna för innevarande budgetår något säkrare utgångspunkter vunnits. Jag anser mig böra biträda studielånenämndens förslag, att anslaget för nästa

Departementschefen.

budgetår höjes med 3 500 000 kronor till 8 000 000 kronor. Anslaget torde, då från detsamma skola utgå grundstipendier utan behovsprövning, alltjämt böra erhålla förslagsanslags natur. Med hänsyn till de svårigheter och det betydande merarbete, som enligt vad jag under hand erfarit kunna uppstå för studielånenämnden, om anslagsmedlen till behovsstipendier äro snävt tillmätta, finner jag det tillrådligt, att den del av anslaget, som må tagas i anspråk för dessa stipendier, något höjes utöver det av nämnden föreslagna beloppet. Jag förordar därför, att högst 3 250 000 kronor av anslaget må utdelas i form av behovsstipendier. Därjämte bör, såsom nämnden synes ha förutsatt, den å det för budgetåret 1945/46 anvisade reservationsanslaget till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter förefintliga reservationen, i runt tal 280 000 kronor, stå till nämndens förfogande för utdelande av behovsstipendier.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8 000 000, varav högst 3 250 000 kronor må användas till behovsstipendier.

2. Reservationsanslaget till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 225 000 kronor. Bestämmelser angående de med anslaget avsedda stipendierna äro meddelade i kungörelsen 1946: 552.

Studielånenämnden har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 25 000 kronor till 250 000 kronor. Nämnden har därvid anført följande.

Av anslaget för budgetåret 1946/47 har nämnden utdelat inalles 961 stipendier å tillhoppa 205 400 kronor. Av dessa äro 284 fortsatta stipendier å sammanlagt 60 935 kronor och 677 nya stipendier å tillhoppa 144 465 kronor.

Liksom i fråga om stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. m. övertyger nämnden, huruvida ändringar i gällande stipendiegrunder böra föreslås. Nämnden kommer att närmare undersöka hithörande frågor i samband med den nämnden anförtrodda översynen av stipendiebestämmelserna och har därför icke för avsikt att vid utdelningen av stipendier under budgetåret 1947/48 i något väsentligt frångå nu följda riktlinjer.

Beräkningen av anslag för budgetåret 1947/48 måste ske rent uppskattningsvis. Medeltalet per stipendium är i år 214 kronor. Stipendiaterna böra beräknas till omkring 1 000, varför en anslagssumma av 214 000 kronor vore erforderlig. Då emellertid beräkningen är osäker, synes en något högre summa böra stå till förfogande. Nämnden anser, att ett anslag å 250 000 kronor bör upptagas i budgeten för ändamålet.

I skrivelse till chefen för ecklesiastikdepartementet har ledaren för Hermods korrespondensinstitut *G. Carne* gjort framställning dels om höjda stipendiebelopp och ändrade grunder för stipendier åt elever vid Hermods korrespondensskolor och åt enskilda elever vid korrespondensinstitutet, dels om ändrade utbetalningsvillkor för stipendierna, dels ock om ställande av institutets verksamhet helt eller delvis under skolöverstyrelsens överinseende. *Studielånenämnden* har i yttrande över framställningen erinrat om att nämnden i annat sammanhang föreslagit en allmän översyn över stipendiebestämmelserna och ansett, att denna översyn jämväl borde omfattas i framställningen upptagna stipendiefrågor. *Skolöverstyrelsen* har ansett samtliga de frågor, som beröras i framställningen, i behov av utredning och har därför icke ansett sig kunna tillstyrka densamma.

I särskild skrivelse har vidare rektorn för NKI-skolans realskola och gymnasium *S. Hartman* gjort framställning om ändring av bestämmelserna för utbetalningen av ifrågavarande stipendier.

Jag är i likhet med remissinstanserna av den uppfattningen, att en ändring av gällande grunder och villkor för ifrågavarande stipendier icke bör vidtagas, innan en närmare utredning kommit till stånd. Denna synes lämpligen böra ingå såsom ett led i den allmänna översyn av statens studiehjälpverksamhet, som Kungl. Maj:t på min föredragning uppdragit åt studielånenämnden att verkställa. Jag ifrågasätter alltså icke för nästa budgetår någon ändring beträffande bestämmelserna för ifrågavarande stipendier.

Departementschefen.

Förevarande anslag torde i enlighet med studielånenämndens förslag för nästa budgetår böra höjas med 25 000 kronor till 250 000 kronor. Då in emot 20 000 kronor av det för innevarande budgetår anvisade anslaget icke disponerats, skulle de för utdelning under budgetåret 1947/48 tillgängliga medlen komma att uppgå till i runt tal 270 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 250 000.

3. Förslagsanslaget till Statens studielån: Studielånenämnden.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 50 000 kronor. Anslaget må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. *Studielånenämnden* har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 15 000 kronor till 65 000 kronor. Till stöd härför har nämnden anfört följande.

Av anslaget ha t. o. m. januari 1947 förbrukats i runt tal 35 000 kronor. Häri ingår bland annat en vid anslagets beräkning icke förutsedd kostnad å omkring 9 300 kronor till extra biträden, vilka måst tillkallas för att bearbeta det stora antalet ansökningar om nya stipendier, inalles 23 314. Kostnaden för tryckning av nämndens cirkulär angående utdelning av stipendier är vidare på grund av den stora omfattningen av stipendieverksamheten större än beräknad. Då ytterligare stora kostnader måste förutses, vilka föranledas av behandlingen av de ansökningar, som under våren skola utdelas för studier läsåret 1947/48, måste nämnden utan tvivel hos Kungl. Maj:t begära att få överskrida anslaget för nu innevarande budgetår. Med hänsyn jämväl till de extra kostnader, som tillkomma på grund av det uppdrag att utreda grunderna för studiehjälp åt olika kategorier studerande, som Kungl. Maj:t givit nämnden och vilka kostnader till en del komma att åvila årets anslag, torde årets anslag komma att överskridas med omkring 15 000 kronor.

För budgetåret 1947/48 föreligger minst samma behov av anslag, som enligt ovanstående blir erforderligt för nu innevarande budgetår eller 65 000 kronor. Anslaget beräknas bli disponerat sålunda: till arvoden åt ordföranden och ledamöter av nämnden 16 000 kronor, till arvoden åt sekreterare och övrig kanslipersonal 20 000 kronor, till ersättning åt extra biträden för granskning av ansökningar 9 000 kronor samt till tryckningskostnader, ersättning åt ordföranden för mistade avlöningsförmåner m. m. 20 000 kronor. Anslaget bör såsom hittills givas förslagsanslags karaktär, dock med villkor att anslaget icke får överskridas utan med Kungl. Maj:ts medgivande.

Departement-
schefen.

Omfattningen av studielånenämndens arbete har under den hittills gångna delen av budgetåret varit så stor, att nämnden måst anlita extra arbetskrafter vid granskningen av stipendieansökningarna. Även i fortsättningen bli dylika biträden erforderliga för att undgå fördröjning av ansökningarnas avgörande. Jämväl av andra skäl finner jag en anslagshöjning påkallad, bland annat med hänsyn till den allmänna översyn av statens studiehjälpverksamhet, som nämnden har att verkställa. I samband med denna översyn kommer nämnden, enligt vad jag erfarit, även att ingå på frågan om studiehjälpens administration. I avvaktan på det förslag, som härutinnan må komma att framläggas, finner jag det motiverat, att anslaget för nämndens verksamhet alltjämt anvisas i form av förslagsanslag, varvid det såsom hittills torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag förutsätter, att anslaget icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas.

Därest i enlighet med vad jag förordat ifrågavarande anslag alltjämt gives förslagsanslags natur, torde detsamma för nästa budgetår böra uppföras med av studielånenämnden föreslaget belopp, 65 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens studielån: Studielånenämnden* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 65 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1—3 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.
